

IFRS 3 COMPLIANCE RESEARCH AT CZECH CAPITAL MARKET

[Míra compliance s požadavky na zveřejnění dle IFRS 3 na českém kapitálovém trhu]

Jiří Pospíšil¹

¹ *Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, nám. W. Churchilla 1938/4, 130 67 Praha 3
Email: jiri.pospisill@vse.cz*

Abstract: This paper deals with the level of compliance of the financial statements to the disclosure requirements of the IFRS 3 Business Combinations. The analysis was performed on the financial statements of the companies listed in the PX and PX-TR market stock index of the Prague Stock Exchange. Financial statements of the period 2011 to 2014 were included in the research. The level of compliance is assessed through the D-score model which allows for an evaluation of the degree of disclosure in the financial statements. IFRS 3 enumerates the disclosure requirements in the form of list of rather detailed information which are required to be disclosed in the notes of the financial statements in the case that business combination occurred in the reporting period. D-score measures the level of compliance of the analysed financial reports with the list of detailed information prescribed by the IFRS 3. The research showed, that the level of compliance of the analysed financial statements varies between 47 % and 86 %. This paper however does not analyse the determinants that cause low level of compliance nor high level of compliance.

Keywords: Business Combinations, Czech capital market, Degree of disclosure, IFRS 3, Level of compliance

JEL classification: M41

Doručeno redakci: 21.10.2016; Recenzováno: 25.10.2016; 6.12.2016; Schváleno k publikování: 1.3.2017

Úvod

V roce 2001 International Accounting Standard Board (dále jen „IASB“) převzal odpovědnost za vydávání mezinárodních standardů účetního výkaznictví. Cílem snažení IASB bylo dále přispívat k harmonizaci účetního výkaznictví na globální úrovni. Bylo rozhodnuto, že všechny standardy účetního výkaznictví vydané předchůdcem IASB zůstanou i nadále v platnosti, současně však bylo stanoveno, že řada dříve vydaných standardů (označované „IAS“) budou revidovány. Jedním z těchto revidovaných standardů byl i standard věnovaný vykazování informací o transakcích s podniky IAS 22 – Business Combinations. Tato komplexní problematika se zároveň stala předmětem tzv. konvergenčního procesu, v rámci kterého se IASB ve spolupráci se svým protějškem ve Spojených státech Amerických (FASB) zodpovědným za utváření standardů účetního výkaznictví v U.S.A. (US GAAP), společnými silami pokusili vydávat nové standardy, které by danou problematiku řešily pokud možno shodně. Výsledkem inovačního úsilí IASB v oblasti výkaznictví tzv. podnikových kombinací byl nový standard IFRS 3 Business Combinations, který zcela nahradil původní standard IAS 22. Jedním z důsledků konvergenčního procesu byla i změna v aplikaci účetních metod na transakce s podniky – zcela byla opuštěna metoda spojení podílů (pooling-of-interests method) a jako jediná správná metoda zachycení podobných transakcí byla označena metoda koupě (purchase method)¹. Charakteristickým prvkem metody koupě je identifikace nabyvatele v každé transakci. Přijetí tohoto předpokladu má značné dopady zejména do oceňování aktiv a závazků přebíraných v rámci podnikové kombinace. Metoda koupě předpokládá mimo jiné přecenění přebíraných aktiv a závazků na jejich reálnou hodnotu ke

¹ K jednotlivým metodám relevantním pro podnikové kombinace blíže např. Sedláček, Křížová, Hýblová (2012), případně Vomáčková (2012).

dni akvizice, samostatně vykázání některých nehmotných aktiv, které dosud v individuálních účetních výkazech vykazovány být nemohly a podobně. Podnikové kombinace jsou transakce, ve kterých z pravidla dochází k přechodu značného objemu majetku a závazků z jedné účetní jednotky na jinou a nezřídka jsou účetní výkazy nástupnické společnosti, resp. kupující společnosti, tímto typem transakcí silně ovlivněny (lépe řečeno: jejich finanční situace/pozice).

Účetní výkazy představují pravděpodobně nejdůležitější prostředek komunikace zásadních informací o finanční stabilitě a výkonnosti účetní jednotky jejím investorům a věřitelům. Množství a kvalita zveřejněných informací tak může přímo ovlivňovat rozhodování investorů i věřitelů. Účetní výkazy jsou proto často středobodem zájmu finančních analytiků, bankéřů, investičních poradců, makléřů, ale i regulátorů veřejných trhů či státních institucí či akademiků. Tento článek se zabývá množstvím a kvalitou povinně zveřejňovaných informací v komentářích k účetním závěrkám účetních jednotek, které sestavují své závěrky dle mezinárodních standardů účetního výkaznictví IAS/FRS, přitom kvalita a množství povinně zveřejňovaných informací je poměřována k předepsanému souboru požadavků na komentář k účetní závěrce obsažený v IFRS 3 Business Combinations.

Tento článek se tedy zabývá výlučně požadavky na vysvětlující informace dle IFRS 3 Business Combinations, který v hlavní části textu popisuje metodu zachycení podnikové kombinace v účetní závěrce nabývajících účetní jednotky a současně uvádí, jaké detailní, vysvětlující informace musí nabývajících účetní jednotka uveřejnit v komentáři k účetním výkazům.

Cílem článku je kvantifikovat míru compliance (tj. míru souladu s požadavky či míru dodržování požadavků) účetních výkazů předkládaných obchodními společnostmi kótovanými na Burze cenných papírů Praha a zahrnutých do burzovních indexů PX a PX-TR. Pro naplnění tohoto cíle byly analyzovány účetní výkazy těchto společností sestavené za období 2011 až 2014 a na základě zjištěných faktů byla za využití tzv. D-score modelu stanovena míra compliance těchto výkazů s požadavky na zveřejnění dle IFRS 3. V první kapitole tohoto textu je provedena rešerše dostupných vědeckých publikací vztahujících se ke zkoumanému tématu, druhá kapitola pojednává o konstrukci provedeného výzkumu a ve třetí kapitole jsou popsána zpracovaná data a jejich vyhodnocení.

1 Dosavadní výzkum

Počínaje rokem 2005, všechny společnosti kótované na některém z regulovaných kapitálových trhů Evropské unie povinně sestavují své konsolidované účetní výkazy v souladu s IAS/IFRS. Současně i řada států mimo Evropskou unii vyžaduje či umožňuje společnostem podnikajícím v jejich jurisdikci používat pro účetní výkaznictví IAS/IFRS. Pravděpodobně nejdůležitější příčinou široké akceptace IAS/IFRS je sílící globalizace kapitálových trhů, která přináší zvýšené požadavky investorů na transparentní a především mezinárodně porovnatelné účetní výkazy. Má-li IAS/IFRS skutečně přispět k požadované mezinárodní porovnatelnosti účetních výkazů, je nezbytné, aby požadavky a pravidla obsažená v tomto regulatorním rámci byla důsledně dodržována. Zkoumáním důslednosti uplatňování pravidel a požadavků IAS/IFRS se zabývalo již mnoho autorů, například Ball, Robin, Wu (2003), Leuz, Nanda, Wysocki (2003) či Daske, Hail, Leuz, Verdi (2008), respektive Daske, Hail, Leuz, Verdi (2011). Tito autoři mimo jiné zkoumali také aspekty, které ovlivňují míru compliance účetních výkazů s IAS/IFRS v různých zemích a usuzovali tak na kvalitu účetního výkaznictví ve zkoumaných státech. Z výzkumů uvedených autorů vyplývá, že důležitými determinantami kvality účetního výkaznictví ve smyslu vysoké míry

compliance se standardy IAS/IFRS jsou především: úroveň národní účetní regulace a míra jejího propojení s daňovou legislativou, existence, respektive forma dohledu nad kapitálovými trhy, uplatňování tzv. „corporate governance“. Wysocki (2011) se rovněž zabýval podobným výzkumem, došel k závěru, že celosvětová akceptace IAS/IFRS na odpovídající úrovni je velmi nepravděpodobná, dokud budou v jednotlivých zemích existovat národní regulace účetnictví, respektive účetního výkaznictví.

K obdobným závěrům dospěl i Nobes (2006), který uvádí, že národní úpravy účetnictví brání efektivní implementaci IAS/IFRS, avšak současně uvádí, že IAS/IFRS s největší pravděpodobností nedokáží zcela nahradit národní regulace účetního výkaznictví z důvodu nedostatečného vymáhání dodržování regulí IAS/IFRS v praxi. Obdobně Pope, McLeay (2011) upozorňují ve své publikaci na nedostatečný dohled a nedůsledné vyžadování dodržování pravidel formulovaných v IAS/IFRS v zemích Evropské unie, upozorňují dále, že tento negativní jev může v konečném důsledku vést ke snížení přínosů, které implementace IAS/IFRS v zemích Evropské unie přinesla. Nedostatečný dohled nad aplikací IAS/IFRS poskytuje příležitost k případné manipulaci účetních výkazů managementem. Procházková (2015, str. 18) dokonce tvrdí, že: *„Byť úplné konvergence účetních standardů je možné na teoretické i praktické úrovni dosáhnout, ekonomické teorie, analytické účetní modely i empirické účetní studie indikují, že případná globální jednotnost účetních standardů (byť určených pouze pro potřeby informování na kapitálových trzích) není žádoucí.“* Empirickou studii zabývající se konkrétními důsledky povinné implementace IAS/IFRS předkládají například Stenka, Ormrod, Chan (2008). Významem implementace IAS/IFRS do prostředí kapitálového trhu České republiky se zabývá Janičíková (2014).

Zaměříme se nyní na dostupný výzkum míry compliance již konkrétně pro oblast podnikových kombinací. I v této poněkud specifické oblasti jsou dostupné studie, některé již ze sedmdesátých let dvacátého století: Lee (1974), který se zaměřil na míru podnikových kombinací a odprodejů podniků ve Velké Británii, z novějších publikací například Shaley (2009), který analyzoval vazbu mezi mírou zveřejnění detailních informací (tzv. „degree of disclosure“) pro vybrané podnikové kombinace a následnou ekonomickou výkonností nabývajících účetních jednoty. Tento výzkum ukázal, že následná ekonomická výkonnost nabyvatele, měřená odchylkou výnosnosti akcií nabyvatele a změnami v rentabilitě aktiv, se zvyšuje mírou zveřejnění informací o transakci (tj. vyšší degree of disclosure vedl k vyšší výnosnosti akcií nabyvatele). Výzkum Shaley (2009) tak poskytuje důkazy o tom, že investoři reagují na množství informací, které je o dané transakci poskytnuto a že negativně reagují na nedostatek detailních informací – očekávají tzv. „bad news“, jelikož se domnívají, že management podniku má co skrývat.

Inspirativní pro vlastní výzkum popsany v následující kapitole byly rovněž práce Ašenbrennerové (2016) a Novákové a Poláka (2015), kteří prováděli empirický výzkum - analýzu míry compliance s požadavky IAS/IFRS na účetních závěrkách tuzemských veřejně obchodovaných společností a dále práce Khairi (2008) zabývající se zkoumáním rozsahu a kvality zveřejňovaných informací ohledně testování goodwillu na snížení hodnoty (tzv. goodwill impairment test). Závěrem této práce bylo zjištění, že míra a kvalita zveřejňovaných informací je nedostatečná, resp. že nenaplnuje požadavky příslušných standardů IAS/IFRS. Nedostatečnou míru a nevyhovující kvalitu zveřejňovaných informací konstatovala i Boučková (2016), která zkoumala míru compliance s důrazem na goodwill v případě účetních výkazů za období 2010 až 2013 u vybraných veřejně obchodovaných společností zahrnutých do burzovních indexů DAX 30 a FTSE 100. O tom, že zkoumání míry compliance účetních závěrek s požadavky definovanými IFRS 3 je velmi zkoumaným problémem, svědčí i další

publikace věnované tomuto tématu, například stat' autorů Devalle a Rizzato (2013), kteří se zaměřili na determinanty kvality uveřejnění a míry compliance v případě standardů IFRS 3 a IAS 36 a dále také Detzen, Hoffmann a Zülch (2013).

2 Konstrukce vlastního výzkumu

Poměrně detailní informace týkající se podnikové kombinace jsou velmi důležité zejména pro vlastníky a věřitele účetní jednotky. Tento typ transakcí je často zásadním determinantem budoucího vývoje účetní jednotky a představuje transakci, při které dochází ke směně značného majetku ale i závazků. Tyto transakce jsou zároveň vystaveny zvýšenému riziku neúspěchu – řada akvizic a fúzí jsou ukončeny předčasně či neúspěšně. Vědomi si možných komplikací, které v rámci procesu podnikové kombinace mohou nastat, definovali tvůrci standardu IFRS 3 celou řadu požadavků na detailní informace, které jsou dle jejich odborného názoru užitečné pro uživatele účetních výkazů, které pomáhají uživatelům přijímat závažná investorská rozhodnutí a které by tedy měly být dle znění IFRS 3 zveřejněny v komentáři k účetním výkazům. Požadavky na detailní informace o podnikové kombinaci jsou uvedeny v paragrafech B64 až B66 standardu IFRS 3. Vzhledem k tomu, že tyto požadavky jsou středobodem výzkumu prezentovaného dále v tomto článku, uvádím v následujícím odstavci výčet těchto požadavků. Tyto požadavky utváří tzv. „check-list“ pomocí kterého byly hodnoceny analyzované účetní závěrky – vizte dále) Standard IFRS 3 požaduje, aby v komentáři k účetním výkazům nabývajících účetní jednotky bylo uvedeno²:

- a) jméno a popis nabývaného podniku (příp. obchodní korporace);
- b) datum akvizice;
- c) kvantifikace podílu na vlastním kapitálu či hlasovacích právech v nabývané obchodní korporaci či podniku;
- d) hlavní důvody, které vedly k uskutečnění podnikové kombinace a popis toho, jakým způsobem nabyvatel získal kontrolu nad nabývaným subjektem;
- e) kvalitativní analýza faktorů zakládající existenci goodwillu vykázaného z transakce, zejména očekávané synergické efekty ze spojení podnikání nabývaného subjektu a nabyvatele, existence nehmotných aktiv, jež nebylo možno samostatně vykázat a další faktory;
- f) reálnou hodnotu (platnou k datu akvizice) protiplnění převedeného z nabyvatele na vlastníky nabývaného subjektu a dále reálnou hodnotu (platnou k datu akvizice) všech důležitých typů možného protiplnění, jako jsou například:
 - a. hotovost,
 - b. hmotná a nehmotná aktiva zahrnující i podniky, resp. pobočky nabyvatele,
 - c. nově vzniklé závazky nabyvatele vůči vlastníkům nabývaného subjektu, včetně závazků podmíněných,
 - d. podíly na vlastním kapitálu nabyvatele;
- g) pokud byly ujednány některé podmíněné platby, pak:
 - a. hodnotu uznanou a vykázanou k datu akvizice,
 - b. popis podmíněných plateb a popis ujednání a pravidel determinující podmíněnou platbu,
 - c. rozpracování možných scénářů a odhad souvisejících plateb, které na základě těchto ujednání bude muset nabyvatel hradit vlastníkům nabývaného subjektu. V případě, že není definována maximální možná částka podmíněné platby, je nabyvatel na tuto skutečnost povinen v komentáři k účetním výkazům upozornit.
- h) pro pohledávky nabyté v rámci transakce je zapotřebí zveřejnit:

² Volně přeloženo z originálu IFRS 3 Business Combinations v anglickém jazyce, upraveno, zkráceno.

- a. reálnou hodnotu těchto pohledávek,
 - b. hrubou smluvní hodnotu těchto pohledávek,
 - c. nejlepší možný odhad hodnoty pohledávek, které nebudou s největší pravděpodobností inkasovány
- Požadované informace o nabytých pohledávkách musí být zveřejněny strukturovaně dle jednotlivých kategorií/typů pohledávek, zejména: půjčky, pohledávky z leasingu, pohledávky za odběrateli z obchodního styku a další kategorie/typy pohledávek.
- i) ocenění přejímaného majetku a závazků dle jeho jednotlivých kategorií platné k datu akvizice;
 - j) pro podmíněné závazky dle odstavce 23 standardu IFRS 3, je zapotřebí zveřejnit informace požadované standardem IAS 37 v odstavci 85. V případě, že podmíněný závazek nemůže být uznán a vykázán z důvodu, že jeho reálnou hodnotu nelze spolehlivě měřit, nabyvatel musí k tomuto podmíněnému závazku zveřejnit následující:
 - a. informace požadované standardem IAS 37 v odstavci 86,
 - b. ozřejnění okolností, které znemožňují spolehlivě stanovit hodnotu tohoto podmíněného závazku.
 - k) celkovou hodnotu goodwillu, která bude pravděpodobně uznatelná jako daňově³ účinný náklad;
 - l) pro transakce, které jsou uznány a vykázány odděleně od aktiv a závazků nabytých v rámci podnikové kombinace dle odstavce 51 standardu IFRS 3, je zapotřebí zveřejnit tyto informace:
 - a. popis každé takové transakce,
 - b. o zaúčtování těchto transakcí,
 - c. hodnotu každé takové transakce společně s informací, do jakého řádku účetních výkazů byla tato transakce zahrnuta,
 - d. pokud tato transakce zahrnovala i vypořádání již existujícího závazku či pohledávky, je nutné zveřejnit i hodnotu tohoto vypořádání.
 - m) hodnota separátně zachycených transakcí dle písmene l) musí zahrnovat hodnotu nákladů souvisejících s touto transakcí a zároveň informaci o tom, do jakého řádku výkazu o úplném výsledku hospodaření a v jaké hodnotě tyto související náklady byly zahrnuty. Pokud nebyly některé náklady související s těmito transakcemi zaúčtovány jako náklady, pak nabyvatel zveřejní informaci o tom, jak byly ve výkazech zachyceny.
 - n) v případě tzv. šťastné koupě se zveřejní:
 - a. hodnota ekonomického přínosu uznaného a vykazaného dle odstavce 34 standardu IFRS 3 a dále se uvede, do jakého řádku výkazu o úplném výsledku hospodaření byla tato hodnota zahrnuta,
 - b. vysvětlující komentář k tomu, proč transakce vyústila ve šťastnou koupí.
 - o) jedná-li se podnikovou kombinaci, kde nabyvatel po uskutečnění transakce nevlastní 100% podíl na vlastním kapitálu nabývaného subjektu, zveřejní nabyvatel k datu ocenění:
 - a. hodnotu nekontrolních podílů v nabývaném subjektu v ocenění platném k datu transakce a metodu ocenění nekontrolních podílů,
 - b. pro každý nekontrolní podíl v nabývaném subjektu oceněný reálnou hodnotou zveřejní nabyvatel metody a významné vstupní informace použité pro stanovení reálné hodnoty.
 - p) pro podnikové kombinace realizované po částech se zveřejní:

³ Náklad z hlediska daně ze zisku (v České republice: daně z příjmů právnických osob)

- a. reálná hodnota podílů v ocenění k datu akvizice, které byly ve vlastnictví nabyvatele bezprostředně před datem akvizice,
 - b. hodnotu všech výnosů a nákladů, které vznikly jako přímý důsledek přecenění podílů držených v nabývaném subjektu před datem akvizice a také označení řádku výkazu o úplném výsledku hospodaření ve kterém jsou tyto náklady či výnosy zachyceny.
- q) zveřejněny budou i následující informace:
- a. hodnota tržeb, zisku či ztráty, které vznikly nabývanému subjektu od data akvizice a které byly zahrnuty do konsolidovaného výkazu o úplném výsledku hospodaření v rámci účetního období dotčeného podnikovou kombinací,
 - b. hodnotu tržeb a zisku či ztráty nově vzniklého ekonomického celku za aktuální účetní období tak, jak by byl kalkulován, pokud by datum akvizice připadlo na první den účetního období.

Jestliže zveřejnění kterékoli informace požadované výše není možné získat a zveřejnit, nebo jeho získání a zveřejnění bylo mimořádně nákladné, nabyvatel je oprávněn tuto informaci nezveřejňovat a namísto toho uvést vysvětlující informaci, z jakých důvodů požadovaný údaj nebylo možné či účelné zveřejňovat. V případě transakcí, které jsou v individuálním posouzení nevýznamné, může nabyvatel splnit požadavky vyjmenované výše na úrovni agregované, tj. za větší počet individuálně nevýznamných transakcí. Pakliže se akvizice uskuteční po skončení účetního období, avšak před schválením účetní závěrky, nabyvatel je povinen zveřejnit údaje požadované odstavcem B64 standardu IFRS 3, ledaže zaúčtování transakcí a sběr informací k těmto transakcím je k datu schválení účetních výkazů nekompletní. V takovém případě však nabyvatel musí informovat o probíhajících transakcích a zveřejnit informace o překážkách poskytnutí informací v takovém rozsahu a struktuře, jak požaduje standard IFRS 3.

3 Použitá data a výsledky výzkumu

Data použitá pro výzkum sestávají z účetních závěrek obchodních společností kótovaných na Burze cenných papírů Praha, které jsou zahrnuty do burzovního indexu PX a PX-TR. Tyto dva burzovní indexy jsou hlavními burzovními indexy Burzy cenných papírů Praha. Z hlediska konstituentů těchto burzovních indexů (ve smyslu obchodních společností, jejichž cenné papíry jsou do těchto burzovních indexů zahrnuty) jsou identické. Účetní závěrky vybraných společností zahrnuté do výchozího souboru dat byly sestaveny na konsolidované bázi a časově pokrývaly roky 2011, 2012, 2013 a 2014. Konsolidované výkazy byly sestavovány periodicky, jednou ročně, při respektování kalendářního, respektive hospodářského roku vykazování. Výchozí soubor dat tak obsahoval konsolidované účetní závěrky celkem 52 účetních závěrek 13 kótovaných obchodních společností. Následující tabulka zobrazuje seznam společností, jejichž účetní závěrky byly zařazeny do výchozího datového souboru.

Tabulka 1: Seznam společností zařazených do analýzy

Název společnosti	Země sídla	Na BCCP obchodováno od
Philip Morris ČR a.s.	CZ	13. 7. 1993
Pivovary Lobkowicz Group, a.s.	CZ	28. 5. 2014
ČEZ, a. s.	CZ	22. 6. 1993
Komerční banka, a.s.	CZ	22. 6. 1993
O2 Czech Republic a.s.	CZ	1. 3. 1995
UNIPETROL, a.s.	CZ	26. 8. 1997
Central European Media Enterprises ltd.	BM	27. 6. 2005
Erste Group Bank AG	AT	1. 10. 2002
Fortuna Entertainment Group N.V.	NL	22. 10. 2010
New World Resources Plc	GB	6. 5. 2011
PEGAS NONWOVENS S.A.	LU	18. 12. 2006
VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe	AT	5. 2. 2008
STOCK SPIRITS GROUP PLC	GB	23. 10. 2013

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze Burzy cenných papírů Praha

Pracovní postup výzkumu sestával ze tří kroků: sběr dat, zpracování dat a jejich následné vyhodnocení. Hlavním zdrojem dat (tj. místem získání účetních závěrek společností zahrnutých do výzkumu) byla Sběrka listin Obchodního rejstříku (Veřejného rejstříku) Zpracování dat bylo realizováno jako kritická analýza textu komentáře k účetním výkazům jednotlivých konsolidovaných účetních závěrek – k tomuto účelu byl využit „check-list“ sestavený dle explicitních požadavků standardu IFRS 3, konkrétně dle odstavců B64 až B66 (vizte druhou kapitolu tohoto článku) na detailní informace o provedených podnikových kombinacích. Hodnotící „check-list“ tak obsahoval celkem 35 požadavků na zveřejnění detailních údajů o uskutečněné podnikové kombinaci.

Pro vyhodnocení použitých dat a za účelem kvantifikace míry compliance analyzovaných konsolidovaných účetních závěrek, byl aplikován model D-score. Jedná se o ukazatel míry compliance s požadavky standardů IAS/IFRS na uveřejnění detailních informací i údajům prezentovaným v rámci účetních výkazů. Model „D-score“ byl definován a používán v publikaci Cooke (1989) a je formulován tako:

$$Dscore = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{x_{tot}} \quad (1)$$

kde x_i počet bodů v daném roce za dané kritérium a platí: $x_i = 0 \vee x_i = 1$
 x_{tot} celkový počet bodů, které bylo možno získat a platí: $x_{tot} \in \mathbb{N} \wedge x_{tot} \in \{0;35\}$
 n celkový počet hodnocených kritérií a platí: $n \in \mathbb{N} \wedge n \in \{0;35\} \wedge n \geq x_{tot}$

D-score bylo stanoveno dle rovnice (1) pro každou společnost v každém roce zvlášť (tj. pro každou analyzovanou účetní závěrku). Čítec zlomku rovnice (1) vyjadřuje počet bodů, které v rámci „check-list“ hodnocením jednotlivých požadavků analyzovaná účetní závěrka dosáhla. Pokud konkrétnímu požadavku na zveřejnění účetní závěrka vyhověla, získala za dané kritérium 1 bod, pokud kritériu nevyhověla, získala 0 bodů. Takto bylo vyhodnoceno všech 35 kritérií „check-listu“. Jmenovatel zlomku rovnice (1) pak představuje celkový počet bodů, které mohla vyhodnocovaná účetní závěrka (resp. společnost v daném roce) získat. Tato hodnota byla pro každou analyzovanou účetní závěrku stanovena individuálně dle okolností a předpokladů, za kterých byla analyzovaná účetní závěrka sestavena. Hodnota veličiny x_{tot} , tj. jmenovatele zlomku rovnice (1), může teoreticky nabývat hodnot z intervalu celých čísel a uzavřeného intervalu 0 až 35. Při výpočtu x_{tot} bylo zapotřebí individuálního posouzení této

veličiny pro každou analyzovanou účetní závěrku a zohlednit skutečnost, že některé požadavky standardu IFRS 3 na zveřejnění informací (tj. některé položky „check-listu“) za daných okolností nelze aplikovat, jelikož okolnosti k nim vedoucí v daném případě nenastaly. Veličina x_{tot} proto nabývá hodnot z intervalu $(0;35)$ avšak platí, že musí být vždy nižší, než n , tj. celkový počet hodnocených kritérií.

Tento přístup vyhodnocování je tedy dichotomním hodnocením, kdy nedochází k přidělování váhy jednotlivým kritériím. Každé kritérium má v celkovém výpočtu D-score rovnocennou váhu. Alternativou k tomuto přístupu by byl výpočet váženého průměru, kdy každému kritériu v rámci „check-listu“ by bylo zapotřebí přiřadit váhu, pravděpodobně s ohledem na jeho informační potenciál pro uživatele účetních výkazů. Stanovení vah jednotlivých kritérií by však bylo dle mého názoru mimořádně obtížné a značně arbitrární. Tento alternativní přístup jsem proto ve svém výzkumu neuplatnil.

Následující tabulka předkládá výsledné hodnoty D-score vypočtené dle rovnice (1) v jednotlivých zkoumaných letech v členění dle jednotlivých společností. V rámci prováděné analýzy účetních závěrek bylo zjištěno, že některé ze zkoumaných společností v některých hodnocených obdobích neprovedly žádnou podnikovou kombinaci a proto se na ně v daném roce požadavky na zveřejnění informací dle IFRS 3 nevztahovaly (v tabulce výsledku označeno třemi pomlčkami). Dále bylo zjištěno, že účetní závěrky předkládané společností Central European Media Enterprises Ltd. nebyly sestaveny v souladu s IAS/IFRS, nýbrž se standardy US GAAP (US Generally Accepted Accounting Principles). Tato společnost byla proto z výzkumu vyřazena zcela (v tabulce výsledků označeno třemi písmeny x).

Tabulka 2: Hodnoty D-score zjištěné v jednotlivých letech dle zkoumaných společností

Název společnosti	2011	2012	2013	2014
Philip Morris ČR a.s.	---	---	---	---
Pivovary Lobkowicz Group, a.s.	---	59 %	59 %	59 %
ČEZ, a. s.	47 %	47 %	63%	63 %
Komerční banka, a.s.	73 %	---	---	77 %
O2 Czech Republic a.s.	76 %	81 %	81%	86 %
UNIPETROL, a.s.	71 %	63 %	63 %	67 %
Central European Media Enterprises Ltd.	xxx	xxx	xxx	xxx
Erste Group Bank AG	---	---	---	---
Fortuna Entertainment Group N.V.	65 %	68 %	---	---
New World Resources Plc	77 %	74 %	82 %	82 %
PEGAS NONWOVENS S.A.	---	---	---	---
VIENNA INSURANCE GROUP AG Wiener Versicherung Gruppe	---	---	75 %	76 %
STOCK SPIRITS GROUP PLC	68 %	68 %	74 %	---

Zdroj: vlastní zpracování

Z výsledných hodnot D-score vyplývá zjištění, že míra compliance účetních závěrek vzhledem k požadavkům IFRS 3 na zveřejňované informace, je relativně nízká. Žádná z hodnocených společností neuvedla v komentáři k účetním výkazům vyčerpávající výčet informací tak, aby plně vyhověla požadavkům na zveřejnění dle IFRS 3. Ačkoliv hodnocení trendu/vývoje nelze na takto krátkém období (čtyři roky) spolehlivě hodnotit, dle získaných dat lze odvodit, že se míra compliance v období od 2011 do 2014 mírně zvyšovala.

Z analýzy dále vyplynulo, že nejčastěji opomíjenými, či nedostatečně naplněnými požadavky na zveřejnění detailních informací dle IFRS 3 byly tyto čtyři požadavky:

- 1) Uvedení hlavních důvodů pro uskutečnění podnikové kombinace. K tomuto požadavku se analyzované společnosti v komentářích ke svým účetním výkazům buď nevyjádřily vůbec, anebo tyto důvody popsaly jen velmi obecně. Vůbec nejčastější odpovědí na tento požadavek standardu IFRS 3 bylo pouhé konstatování, že management očekává v důsledku podnikové kombinace realizaci určitých synergických efektů.
- 2) Rozdělení poskytnutého protiplnění dle jednotlivých druhů/typů. V komentářích k účetním závěrkám se uvádí zpravidla pouze celková hodnota protiplnění poskytnutého původnímu vlastníku, neuvádí se však forma tohoto protiplnění, ani rozdělení do skupin podle druhu/typu poskytnutých protiplnění.
- 3) Charakteristika převzatých pohledávek a detaily o nich vyžadované IFRS 3.
- 4) Vyčíslení hodnoty goodwillu, který bude dle očekávání managementu možno uplatňovat jako daňově účinné náklady (z hlediska daně ze zisku).

Chybějící informace v komentářích k účetním závěrkám by bylo možné vysvětlit tím, že získání, resp. zveřejnění těchto informací je pro účetní jednotku příliš nákladné. Na tuto skutečnost je však povinna účetní jednotka v komentáři k účetním výkazům explicitně upozornit a důvody vysvětlit.

Závěr

Tento článek se zabýval mírou compliance informací zveřejňovaných v komentáři k účetním závěrkám vzhledem k požadavkům na zveřejnění detailních informací dle standardu IFRS 3 Business Combinations. Výzkum byl proveden na účetních závěrkách společností kótovaných na Burze cenných papírů Praha, jejichž cenné papíry byly zařazeny do burzovních indexů PX a PX-TR, jakožto představitelů hlavních indexů Burzy cenných papírů Praha.

Jak ukázala rešerše dostupné literatury k tomuto tématu, řada výzkumníků došla ve svých výzkumných pracích k poznatku, že požadavky mezinárodních účetních standardů nejsou v řadě států důsledně vyžadovány/vymáhány a že tento negativní jev může poškodit další rozšiřování užívání standardů IAS/IFRS. Ve snaze navázat na tyto výzkumy jsem svůj výzkum zaměřil na ověření míry compliance u požadavků na zveřejnění detailních informací dle IFRS 3 Business Combinations. Výsledky tohoto mého výzkumu potvrdily existenci nedostatečné míry compliance u zkoumaných společností. Bylo zjištěno, že míra compliance stanovené pomocí modelu D-score se u analyzovaných společností pohybovala v letech 2011 až 2014 mezi 47 % až 86 %. Dále byly identifikovány nejčastěji opomíjené požadavky na zveřejnění detailních informací dle IFRS 3, jednalo se o požadavky na uvedení hlavních důvodů pro uskutečnění podnikové kombinace, rozdělení poskytnutého protiplnění dle jednotlivých druhů/typů, charakteristika převzatých pohledávek a detaily o nich a vyčíslení hodnoty goodwillu, který bude dle očekávání managementu možno odepisovat jako daňově účinné náklady. Při časovém srovnání je možno konstatovat, že míra compliance stanovená dle modelu D-score se u analyzovaných společností v období 2011 až 2014 mírně zvyšovala.

Návazný výzkum by se měl zaměřit na identifikaci determinantů nízké úrovně compliance. Bude zapotřebí rozšířit zkoumaný vzorek společností o další společnosti, které povinně či dobrovolně aplikují IAS/IFRS, vyhledat subjekty s nejvyšší mírou compliance, subjekty s nejnižší mírou compliance a identifikovat determinanty nízké, respektive vysoké míry compliance. Dle výše citované literatury by mezi tyto determinanty pravděpodobně náležely: odvětví průmyslu/ekonomický sektor, typ auditora (lokální či nadnárodní), úroveň, resp. míra implementace corporate governance. Další skupinou faktorů, které pravděpodobně ovlivňují míru compliance účetních závěrek s požadavky IAS/IFRS, jsou například: velikost a

významnost kapitálového trhu v dané zemi a dále také významnou účetního výkaznictví jako hlavního komunikačního prostředku mezi vedením společnosti a jejími vlastníky. Zde spatřuji značné rozdíly zejména mezi situací v České republice v porovnání se státy s rozvinutým kapitálovým trhem, jako je například Spojené království Velké Británie a Severního Irska.

Poděkování

Tento článek vznikl za podpory grantu IG105055 „Relevance účetních informací na konsolidovaném základu v podnikatelském i veřejném sektoru“ (č. 47/2015) realizovaném na Fakultě financí a účetnictví Vysoké školy ekonomické v Praze.

Literatura

- [1] AŠENBRENEROVÁ, P., 2016. Disclosure of Joint Ventures and Associates in Financial Statement under IFRS. *European Financial and Accounting Journal*, **11**(3), 85-94. ISSN: 1805-4846.
- [2] BALL, R., A. ROBIN and J. S. WU, 2003. Incentives versus standards: properties of accounting income in four East Asian countries. *Journal of accounting and economics*, **36**(1), 235–270. ISSN: 0165-4101.
- [3] BOUČKOVÁ, M., 2016. Quality of Disclosed Information with Emphasis on Goodwill Impairment. *European Financial and Accounting Journal*, **11**(2), 37-52. ISSN: 1805-4846.
- [4] COOKE, T. E., 1989. Disclosure in the Corporate Annual Reports of Swedish Companies. *Accounting and Business research*, **19**(74), 113 – 124. ISSN: 2159-4260.
- [5] DASKE, H., L. HAIL, C. LEUZ and R. S. VERDI, 2008. Mandatory IFRS reporting around the world: early evidence on the economic consequences. *Journal of accounting research*, **46**(5), 1085–1142. ISSN: 1475-679X.
- [6] DASKE, H., L. HAIL, C. LEUZ and R. S. VERDI, 2011. Adopting a label: heterogeneity in the economic consequences of IFRS adoptions. Working paper, University of Chicago.
- [7] DETZEN, D., S. HOFFMANN and H. ZÜLCH, 2013. Case Study: Bright Pharmaceuticals SE: Accounting for a Business Combination under IFRS 3. *Accounting Education: an international journal*, **22**(3), 282 – 294. ISSN: 0951-3574
- [8] DEVALLE, A. and F. RIZZATO, 2013. IFRS 3, IAS 36 and Disclosure: The Determinants of the Quality of Disclosure. *GSTF Journal on Business Review*, **2**(4), 12-17. ISSN: 2251-2888.
- [9] IFRS 3 Business Combinations, IASB, 2010.
- [10] JANIČÍKOVÁ, M., 2014, Role standardizace finančního účetnictví při kotaci podniku na veřejném kapitálovém trhu. *Český finanční a účetní časopis*, **9**(4), 94-105. ISSN: 1802-2200
- [11] KHAIRI, K. F., 2008. An Analysis of the Compliance Level and Disclosure Quality of Singaporean Listed Firms. *Journal of Law and Financial Management*, **7**(1), 18-42. ISSN: 1446-6899.
- [12] LEE T. A., 1974. Accounting for and Disclosure of Business Combinations, *Journal of Business Finance & Accounting*, **1**(1), 1-21. ISSN: 1468-5957.
- [13] LEUZ, C., D. J. NANDA and P. D. WYSOCKI, 2003. Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of financial economics*, **69**(3), 505–527. ISSN: 0304-405X.

- [14] NOBES, C. W., 2006. The survival of international differences under IFRS: towards a research agenda. *Accounting and business research*, **36**(3), 233–245. ISSN: 2159-4260.
- [15] NOVÁKOVÁ, L. a M. POLÁK, 2015. Zveřejňování informací podle standardu IAS 24 (Spřízněné strany). *Český finanční a účetní časopis*, **10**(1), 85-99. ISSN: 1802-2200
- [16] POPE, P. F. and S. J. MCLEAY, 2011. The European IFRS experiment: objectives, research challenges and some early evidence. *Accounting and Business research*, **41**(3), 233–266. ISSN: 2159-4260
- [17] PROCHÁZKA, D., 2015. Je žádoucí úplná konvergence účetního výkaznictví?. *Český finanční a účetní časopis*, **10**(3), 7-23. ISSN: 1802-2200
- [18] SEDLÁČEK, J., Z. KŘÍŽOVÁ and E. HÝBLOVÁ, 2012. Comparison of accounting methods for business combinations. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, **60**(2), 315–324. ISSN: 2464-8310
- [19] SHALEY R., 2009. The Information Content of Business Combination Disclosure Level. *The Accounting Review*, **84**(1), 239-270. ISSN: 1558-7967
- [20] STENKA, R. I., P. ORMROD and A. CHAN, 2008. Accounting for Business Combinations - The Consequences of IFRS Adoption for UK Listed Companies. *SSRN's network* [online]. 1. říjen 2008 [vid. 16. srpen 2016]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1276826>
- [21] VOMÁČKOVÁ, H. 2012. Vývoj účetního řešení přeměn obchodních společností a družstev za posledních dvacet let. *Český finanční a účetní časopis*, **7**(1), 33-51. ISSN: 1802-2200.
- [22] WYSOCKI, P., 2011. New institutional accounting and IFRS. *Accounting and Business research*, **41**(3), 309–328. ISSN: 2159-4260